

Investiční pobídky: zničující vliv má podpora montoven i high-tech

Tomáš Munzi

8. 11. 2006

Podle návrhu Ministerstva průmyslu se mají omezit investiční pobídky tzv. montovnam a naopak mají směřovat k podpoře technologicky vyspělých oborů. Hlavním kritériem pro výši státní podpory se tak má stát to, čím se firma zabývá, a ne pouze výše investice či nově vytvořená pracovní místa. Podle autora následujícího článku je jakákoli porušování principu rovnosti všech podnikatelů, tedy i tento návrh, jen vulgární utilitarismus a odporný populismus.

Pokud by s popsáním ministerským návrhem přišla kdejaká "progresivní" levicová vláda, pak by se nebylo čemu divit. Jestliže ale má něco takového projednávat vláda, jejíž ministři se hlásí k liberálním hodnotám, pak jde o hodně špatný vtip.

Destrukční vliv investičních pobídek na dlouhodobou produkční strukturu a výkonnost ekonomiky byl vysvětlen snad už mnohokrát. Připomeňme, že státní plánovací politika investičních pobídek ovlivňuje sektorové investiční plány ve prospěch větších a státem "vyvolených" investic. Výše investičních pobídek přitom nepadne z nebe, ale vždy jde v rámci nestydatého přerozdělování na úkor někoho jiného (více na toto téma viz články Investiční pobídky: může být státní úředník dokonalejší než trh? a Bez dotací ani ránu). Nejsou tak často uskutečněny investice menších firem a živnostníků, kteří jsou v porovnání s "vyvolenými" montovnamy těžce daňově vysáváni a často tak i "devitalizováni", viz článek Vládní podpora podnikání: bohatým dává, co chudým bere?.

Ekonomické argumenty však rozhodně nemůžou být hlavním argumentem pro zrušení investičních pobídek. Jejich zničující vliv samozřejmě platí i v tom případě, kdyby existoval jakkoliv pochybný kladný krátkodobý vztah mezi náhlou investiční aktivitou v důsledku státních pobídek a aktuálním růstem hrubého domácího produktu. Obětování etického principu rovnosti všech podnikatelů – malých, velkých, technologických či jiných – ve prospěch zdánlivých statistických úspěchů není ničím jiným než vulgárním utilitarismem a odporným populismem. To platí jak u podpory montoven, tak i u případné podpory těch zaručeně "nejvyspělejších" technologií.

Proč pobídky existují?

Prakticky žádný jen trochu seriózní ekonom se nikdy nemůže investičních pobídek zastávat s nějakou obsesí. Děje se tak však. Proč? V předminulém století popsal slavný francouzský ekonom Frederic Bastiat jedny z nejmeritnějších principů ekonomie, bez jejichž znalostí se snad vážně nikdo nemůže nazývat ekonomem. Jeho eseje o tom "co je a co není vidět" jsou prakticky nesmrtelné a principiálně se dají použít třeba i na investiční pobídky.

Všichni si jistě vzpomínáme na "zlaté doby" poklepávání základních kamenů, přestřihávání pásek a zapíjení těch všech možných megalomanských montoven. Všichni byli posedlí a nadšení v očekávání světlých zítřků a každý odpůrce byl považován tak trochu za zaostalý "póvl". To, že se z peněz nás všech podporuje často veskrze průmyslový pásový "póvl" tehdy málokdo moc řešil. Rodičům bylo doporučováno, aby své děti posílali do "progresivních" montážních oborů. Vystřízlivění přišlo až s velmi časnými problémy "vlajkové lodi" investičních pobídek v Hranicích na Moravě, více viz článek Když se Flextronics a LG.Philips Displays loučí.

To je totiž to, co je právě hodně vidět. Velké továrny a zdánlivě "nová" pracovní místa se samozřejmě jistým voličům lépe prodávají. V megalomanských manufakturách jsou také lidé a tedy voliči mnohem

více závislí na politicích, jelikož vedení velkých firem musí být s politikou více zajedno. Politici, když řeší větší problémy, jsou tak v očích voličů více důležití. Pro navazující obchodníky a nejružnější zprostředkovatele znamenají větší objemy i rychlejší a větší provize.

Za tím vším se ale skrývá něco, co na první pohled vidět není, anebo jistými lidmi vidět být nechce. Ekonomika se stává čím dál víc závislá na některých oborech a lidé, méně i více vzdělaní, jsou v důsledku umělých strukturálních zásahů často nuceni dělat velmi stereotypní práci za velmi směšné mzdy.

Podíl průmyslové výroby je vzhledem k vyspělosti naší země na absurdní úrovni. Nikdy se nedozvíme kolik menších podnikatelů a živnostníků nemohlo v důsledku devastujících daňových a byrokratických podmínek uskutečnit takové investice, jaké skutečně chtěli. Nedozvíme se, kolik revolučních inovací nebylo kvůli investičním pobídkám uskutečněno, kolik rodičů kvůli tomu nemohlo poslat děti na ty progresivní obory, do kterých chtěli, díky čemuž se naše země mohla posunout a posouvat přeci jen trochu dál, než k současné tak trochu relativně vyspělé dílně ve střední Evropě II. kategorie.